

Hulusi Damgacıoğlu
(Mak. Y. Müh. Dr.)

Yeşil Tahtalar ve **Mühendisliğimiz Üzerine**

Zeki Z. Kırmızı

2016

**Damgacıoğlu, M. Hulusi; Yeşil Tahtalar (2006),
Pan Yayınları, Birinci Basım, Nisan 2006, İstanbul, 133 s., Fotoğraflı.**

1928 doğumlu İTÜ Mezunları Derneği'nin 18. sıradaki kurucu üyesi, Mak.Y. Müh. Dr. Hulusi Damgacıoğlu yazar değil, Cumhuriyet'imizin (artık Cumhuriyetsiz kalan Cumhuriyet'in mi deseydim?) öncü (İkinci kuşak sayılabilir, meslek serüveni 50'lerden başlıyor.) mühendislerinden biri. Arkasını getireceği sözünü verdiği anılarının ilk kitabında çocukluğunu, onu mühendisliğe taşıyan öğrenciliğini ve İstanbul yılları ile gencecik bir mühendis olarak altyapı seferberliği süren cumhuriyete hizmetlerini anlatıyor. Bu satırları yazdığım günlerde yaşamla sıkı bir savaşıım içinde olan 88'lik yurttaşımın önünde saygıyla eğilmek ve bir mühendis olarak kendimle ve mühendisliği toplum olarak kavrayışıımızla hesaplaşmak (bir ucundan da olsa) gibi bir niyeti taşısam da ikilemler içerisinde kıvranıyorum. Konuya ve mühendisimize hak ettiği yeri ve zamanı ayıramamak ya da haksızlık yapmak ayıbını kaldırabilecek miyim, sonra?

İyi bir yayın yönetmenliğinin desteğiyle daha derli toplu, kusursuz anılara dönüşebilecek kitabın tüm yazı amatörlüğüne karşıın içten ve kendini okutan bir yanı olduğunu kabul etmeliyim. Daldan dala atlayan, kopuk, arada boşlukları okuyanın doldurmakta güçlük çektiği anılarda çocukluk dönemi Bergama'sı, yoksul ama dupduru taşra yaşamı, tütüncülük, okul anıları epeyce bir yer tutuyor. Kendisi altını yeterince çizmese de Cumhuriyet'in kırsal yaşamdan bir çocuğu mühendisliğe taşıyan ve rastlantıları elden geldiğince azaltan öğrenim izlencesinden etkilenmemek ancak önyargıyla olanaklı. Kızılı erkekli tütün kırma, kurutma işlemleriyle ilgili sıcak anıları arasında **yeşil tahtalar** sözcesi geçiyor. Yaş tütünün dizildiği tahtalara deniyor yanlış anımsamıyorsam. (Çünkü okuyalı çok oldu, kitap ödünçtü, elimin altında değil, bakamıyorum.)

Cumhuriyet yeni kurulan yoksul bir ülkenin zorunlu gereksinimlerinden yola çıkıp kaynak yaratma (sanayileşme) siyasetini etkili bir dizi izlenceye dönüştürdü ve öyle bir kalkınma tasarladı ki toplum kendi içinden yarattığı herhangi bir kaynağı yeniden üretime yatırmanın yanı sıra üretimi orta, uzun dönemli besleyecek destek izlencelerle de (Nitelikli işgücü öğretimi yalnızca biri.) üleştirdi. Örneğin büyük kamu yatırımları (Sümerbank, Karayolları, vb.) aynı zamanda kendi alanlarında nitelikli insan (işgücü) gereksinimini karşılamak için yoksul öğrencilere kaynak aktararak (zorunlu çalışma karşıılığı burs, vb.) eğitim öğretime destek oldular. Bu yolla bir taşla birkaç kuş vurulabildi. Kalkınma, çalışma (istihdam), işgücü arasında eşgüdüm sağlandı. Bence tüm bu etkinliklerin ayrı ayrı tanımı, bağımsız kavranılması eksik kalacaktır. Çünkü asıl mesele ele alınan her konuda ne yapıldığı, nereye geldiği değil ulusal tüm kaynakları eşgüdümlü ulus için devindirebilmektir. 40'ların ortalarına

dek bu anlayış varlığını sıkıdüzen (disiplin) içerisinde sürdürdü. Sonra sözkonusu anlayış, bir basamak düzey yitirerek, bütüncül yaklaşımdan burasından delik deşik edilerek, neredeyse 70'lerin sonuna değin sürdü aslında. 80'le birlikte (24 Ocak) dengeleyici ve çoklu ulusal(!) tasım yerini tümünden rastgeleliğe (piyasacı liberalizm) bıraktı.

Kabaca özetlenmiş tarihsel evrimin içinde önemli işlev, görev üstlenen mühendis ırasının (karakter, tipoloji) nasıl oluştuğu ve geri dönüp ulusu oluşturduğu başlıbaşına büyük bir konu. Tek (kamu kimlikli) mühendisin teknik danışmana, oradan teknik yöneticiliğe sıçrayan sınıfsal evrimi aynı zamanda bölünme, ayrışmayla da el ele gitti. Sınırlı bir mühendisler kesimi egemen sınıflara (siyasetlere) uzmanlık hizmeti verir ve üremden (kâr) pey alırken büyük çoğunluk kimliksizleşip uzmanlığının kime nasıl yaradığını bilemez oldu.

Gramsci'ci bir yaklaşımla teknik uzmanlığın (mühendislik) sınıf ve toplumsal katmanlaşmayla çelişkili birliği düşünsel, bilimsel, aktörel, toplumsal, törel vb. bir dizi sonuç doğurdu elbette.

Bu konuda (bir mühendis olarak, öğrencilik yıllarımdan beri) öyle doluyum, öyle değişik açılardan eleştirel ve öfkeli bir konumum var ki, kendime, *sen mühendis olamazsın, hiçbir zaman da olmadın*, dediğim, takıldığım oluyor. Çünkü beni en başta sınırlendiren şey, yakın tarihimizin teknik uzmanlığı siyaset üzerinden bölünme (ahmaklık, körlük, ne dersenez) tutsak kılması. Bölünme deyince, olsa olsa kendine zarar verecek şey düşüncesiyle, hafife almayın sözcüğü.

Sanırım okuyan için oldukça karışık, hatta anlamsız bir anlatım oldu. Şimdi konuyu mühendisliğin ağabeyi Hulusi Damgacıoğlu'ndan kaydırıp Türkiye Cumhuriyeti'nde mühendislik hakkında birkaç uçuk önermede bulunmakla yetineceğim. Ama önce Damgacıoğlu'nun meslek yaşamına göz atalım. Sümerbank burslusu Hulusi Damgacıoğlu, İTÜ'den çıkış alıp çiçeği burnunda bir mühendis olarak onu okutan devletine (*Sümerbank*) hizmete koşar. İlk ya da ikinci kuşak kamuya adanmış mühendislerimizin dramı şu olmalı. Alaylı okullu çatışması... İşin içinde pişmiş ama yükseköğrenim görmemiş ustalar, yani işbilir yarı nitelikli işgücü, yukarıdan paraşütle inen mühendisi küçümser, dışlar ama öte yandan da emir demiri keser. Burs borcuyla birlikte kapağı bir biçimde *Karayolları*'na atan genç mühendisimizin Anadolu öyküsü başlar. Yurdu demir ve karayollarıyla örmek, limanlar, köprüler yapmak. 50'lerden sonra kamu büyük altyapı işlerinde ulusal ve uluslararası sermayeyi öne çıkardıkça kamuya olan borcu bitmiş ve palazlanan sınıflar içerisinde uzmanlığına alan açabilmiş, yaşama biçimi olarak sınırlı da olsa ayak uydurabilmiş mühendisimiz, özel şirketlerde orta üst yönetim katlarında sınırlı

karar sahibi olarak yer tutmaya başlamıştır. Bunlar deneyimli, pişmiş Cumhuriyet (mühendis) kadrolarıdır ve devletle şirket arasında ilişkiyi uzmanlıklarının ötesinde kotaracak yetenekleri ayrıca vardır. Daha sonra kamuyla yürütülen işlemler uzmanlaşmış ayrı bir kesime aktarılınca mühendisliğin konum (statü) olarak zorlandığını, eski parlak dönemlerinin (etki alanı ve gücü açısından) kalmadığını düşünebiliriz. Çünkü şu var. Kalkınma üretme özdeşliği yavaş yavaş kendini gereksinimden (tüketim zorunluğundan) kurtulmuş üretime, dolayısıyla pazara ve genel/soyut tüketime (bölüşüm) bırakmakta, mühendislik (teknik işgücü) yeni uzmanlık dalları ve kırma/türedi mesleklerle yeni çıkış yolları aramaktadır. Ülke 70 ortalarına dek (ithal ikâme, dışalım yerinelik, özkaynakçılık, vb.) kalkınmacı, üretimci anlayışını eksile eksile korumuştur. Mühendisin çizgesi de ta 50'lerden başlayarak inişe geçmiştir. Yerini, haddini bilmek zorunda bırakılmıştır. Bir yanı sıra (çoğunluk taban) kitleselleşmiş, öte yanı sıra (sermayeye yamayan azınlık) üreme (kâr) ortak olmuştur. Siyasetçi, yapsatçı, vb.; ana ve yan sanayi tip ve işlev olarak öne çıkmış, kararları iyelemişlerdir. Teknik işgücü son karardan çekilmiştir hızla. Alanıyla sınırlı görüşe bağlanmış, ötesine karışmaması konusunda uyarılmıştır. (dolaylı biçimde tabii.)

Her kurucu düşünce gibi, Cumhuriyet de açık ya da gizli *korporatist*ti. Herkesi aynı amaca katmak, toplu seferberlik, çalışkanlık, yararlılık duygusu, işlevsellik, vb. öne çıkar. Uzman işgücüne dolayısıyla paha biçilememiştir bu düşüncüsel iklimde. Askerin kurucu toplumsal görevi (misyon) bir ülke yaratma tasarısında yerini teknik uzmana bırakacaktır. Kumaş, demir, çimento, şeker, kâğıt, demiryolu, liman... Savaşçının, hatta siyasetçinin işe yaramayacağı kuruluş sürecinde ulusun yararlı çocuğu (evladı), yoksul milletin özverisiyle yetiştirilmiş mühendis (üreten) göğsünü gere gere yurduna yararlı olacak, öne çıkacak, kişisel çıkarını asla gözetmeyecek, tüm yoksunlukları göze alacak, yurdu için canla başla çalışacak, savaşçının bıraktığı yerden o başlayacak, kolları sıvayıp ülkeyi kuracaktır. Ulusal çıkar konusunda aşırı duyarlı, uzmanlığı konusunda ciddi ve titiz, en önemlisi *inançlı*dir. İnanıcı yalnızca kendi uzmanlığına, teknik becerisine değildir. Onu yoksul, kıraç Anadolu'dan çekip çıkaran, giydiren, yedirip içiren devletine ve insanlarına, bu ideali üstlenmiş kurucu düşünceye de inanmaktadır yürekten. Görevlidir o (*misyon* anlamında). Bu noktada bir araç açarak ikinci savaş sonrası bağımsızlaşan sömürge ülkelerde kuruluş süreçlerinin yukarıdaki anlatıya koşutlu seyretmediğini söylememe gerek var mı? Türkiye Cumhuriyeti'nin (1923) tarihsel kaynakları (imparatorluk, coğrafya, habitus, düşünce, vb.) ve zamanı (20.yüzyılın ilk çeyreği, ilk savaşın hemen ardı) mühendisin yeri ve özgül tarihini biçimlendirmiştir. Mühendisimizin toplumsal kaynağı askerliktir. Yeni, çağdaş savaş sanatı, uzmanı ilk ordu örgütlenmesinde kaçınılmaz kılmıştır, yoksa pabuç pahalıdır, saltanat gitti gidiyor. Dananın kuyruğunun koptuğu yer de işte tam burasıdır. İvedi çözüm ve bilimsizlik (yani bilimsel altyapısızlık) başkalarının çözümlerinin uygulamaya dönük olarak kavrayıcı ve sonuçta yalnızca kullanıcı uzmanlığından ötesine olanak tanımamıştır. *Alaylı* çözümün (birebir, göğüs göğüse insan çatışmalarının kişisel donatısı) artık yetmediği (mekaniğin, buharın, motorun insan gücünü toplu kırma uğratabildiği) süreçte (Tanzimat'dan başlayarak Cumhuriyet'e) anlama, tanıma (teşhis), kitlesel etki, *tele* iletişim ve etkileşimlerle dizgeleri (sistem) temsil eden teknik sunum (mühendislik) *olguculuğun* (pozitivizm) ufkunu aşamazdı, aşamadı zaten. Nereden geliyor bu? Bilimsiz inancın ya da inançtan kurtulamamış bilginin inançla karıştırılmasından en başta. Olguyu (nesne, olay, kavram) tetikleyen, devindiren, arzulanan sonuçlara zorlayan arkadaki derin nedenler, kaynaklar ve düşünceler, hatta bir noktadan sonra, yadsınmaya başlandı. Olgu algıya geldiği kadar ve şeydi. Ötesi Tanrı'nın alanıydı. Olgu Tanrısal (nedensiz)

bahane, çözüm, araçtı. Tanrının seçilmiş (necip) kavme armağanıydı. Arkasına, nedene bakmak günahı, Tanrı'yı görmeye çalışmaktı: Gazzâlî.) Ama olguculuk, bilimin bu çocuksu (naif) kavrayışı tektanrılı dinlere ya da İslam'a özgü değildi (yanlış anlaşılmasın). Bana göre metafiziğe karşı metafizikti. Dini (inancı) yıkmanın dini... Etki tepki ikilemiydi. (Auguste Comte.) İki terim tersten birbirini doğrular bu düz uslamlama biçiminde. Olguya karşı sürülen olgu hemen, kaynağına ya da amacına hiç de bağlı olmadan, tüm olguların yan yana dizilmesinden başka sonuç vermezdi. Bilemezdik oranın olgusuyla buranın olgusu, oranın tansığıyla buranın neresinden ayrılır. Kökü aydınlanmaya taşıyabiliriz ama hemen usa vurmaya kalkmadan, aptal özdeşleştirmelere, kestirme yargılara sıvanmadan. Ardçağcılığın da us diye boşuna vurup durduğu olguculuktur. Yalnızca onların mı? Frankfurt Okulu metinleri orada duruyor. Her neyse. Frankofonik Tanzimat ve süreği aynı şaşılıkla ve tıpkı bugün olduğu gibi (Günümüzde hurafe kılıklı inanç küresel ardçağcılıkla fena halde çakişti, örtüştü.) teknikle onun eytişmeli ilişkilendiği bilimsel kaynaklarını (uslamlama, gözlemlene, deneyleme, yasalama, sına, vb.) birbirine karıştırdı, çorba etti. Hatta arabayı atın önüne sürdüğü çok oldu, genellikle olan buydu. Eh, elde işe yarıyordu bu yeni alet edavat, iş kullanmasını öğrenmekteydi. Cumhuriyet kökten bir dönüşüm niyeti idi ama niyetti bir yerde. Düşünceyi besleyen var(sıl)lıktan, kaynaklardan ne yazık ki yoksundu, asıl gücünü de dünya (Batı, Avrupa) bağlamından (batağa saplanmış dünya konjonktürü) derliyordu. İmparatorluktan savaşıci niteliği ile kurtuluş arayışlarını devraldı tüm bu nedenlerle. Kuşkusuz ekinel varlık da devralınanlar arasındaydı. Kenti, altyapıyı, yeni üretim uzamlarını yaratmak oranla daha kolaydı. Ama konumuz değil. Teknik insanla (mühendis) ilgiliyiz şu an. Hatta onun tekniği kavrama biçimiyle (tarz) ilgiliyiz. Üstelik bir başka boyutu daha var olayın. 1830'lardan (belki ekonomik yaşamla ilgili olarak çok daha eskilere gönderme yapabiliriz) başlayarak güçlü Batıyla (daha çok da Cermetik, Frankofonik) yürütölen bol ödönlü sömürgeleşme süreci Avrupalı ve ayrıcalıklı (imtiyaz) şirketlerin işletmeci olarak özellikle de Payitahta ve daha çok ulaşım iletişim amaçlı olarak Anadolu'ya yerleşmesine yolaçtı. Dolayısıyla yabancı şirketlerin teknik kadroları da (Bir örnek: Tünel'i projelendiren Gavan) iş(in)başındaydı. Yabancı ekinden bu uzmanların teknik aygıtla arkasındaki bilimin ilişkisini kendi öğretim yordamları açısından kuramadıkları düşünölemeyeceğine göre onların yanında yetişen yerlilere bu canalcı ilişkiyi gösterdiklerini düşünmeyelim, ummayalım (birçok nedenle). Yerli ekini avuç içinde tutmanın sömürgeci ve inceltölmüş (rafine) teknikleri de var. Bunlardan biri de bilimsel (yaratıcı) birikimi aktarma konusunda alabildiğine kısıt ve ürün niteliğine (format) nice yakınsa onca iyi olacak biçimde teknoloji aktarımıyla (yani teknoloji ürünü) yetinme konusunda stratejik duyarlık. Kuşkusuz işin içine yaratıcılığın gelişen kapitalizmle birlikte metalaşması karışıyor son derece dolambaçlı yollardan. Bunlar apayrı tartışma konuları. Geldiler, onaylattılar, yaptılar, işlettiler, yönetici-teknik çekirdek kadrolarını da taşıdılar. Osmanlı-Türk öge kendi geleneklerinin inançla olguculuğu buluşturan kaynakları ve tarihsal toplumsal nedenlerle, uzam zamanın o kesitinde sözkonusu dışarıdan yaklaşımlarla bütünleşti (entegrasyon), ama ona düşen iş el, ayak işiydi (bedensel mühendislik diye bir kavramı, yoksa şimdi ben öneriyorum, bir *oksimoron* olarak.)

Aynı olguculuğun nasıl darkafalı bir dürüstlükle (yalın bir doğruculuk) sonuçlandığına da toplumsaltinsel (sosyopsikolojik) veri olarak göz atmanın şimdi sırasıdır. Olgunun yansızlığı (!), siyasetin, sanatın, hatta toplumsal bilimlerin karşısına bir güzel yerleştirilir. Olgu olgudur, onu oraya buraya çekemezsiniz, denir. Algı yanılmaz. Yanılsa da ölçe biçe sapmayı sıfırlarsınız, olur biter. Bu aptal ve dümdüz bakışın ciddi sonuçları, hasarları çok gecikmez. Olguyu bağlamından etmek,

düşünceden sıyırmak aktörel edimin en kötü tepki biçimine yolaçacaktır. Beş duyu ahlaksızlığı diyeceğim buna da. (İnanmakla ilişkisine dikkat!) Hekim, mühendis örnek insana, teknolojiyi kavrama, tutma, somutlama yordamları, becerileri nedeniyle yakın durur. (Eğitimsiz toplum böyle görür.) Usunun ermeyeceği yeteneğin büyüleyici imgesidir uzman. Eski büyücünün karşılığıdır. Dışarıdan, becerili biri. Elçi. Neyi karşıladığını (temsil) anlamak gerekmiyor, onu kaldırıp öte yana koyabiliyor mu, tamam işte, ayrıca anlamaya ne gerek. Uzman giderek kurnazlaşır, en azından böylesi yozlaşmaya aralanır kapısı. Yeteneği (büyücülüğü) başka türlü karşılanır ve öyle algılanıyor olması kuzu etli pilavı atıştırırken çok da işine yarar. Köylü meyvesini, peynirini eksik etmez, (tabii eski zamanlarda). Aktöre gündelikten (olgudan) türetilemez, gündeliği çeviren şey sorumluluk ve toplum bilincine yükselmez. Bunun için başka kaynaklar (felsefe, bilim, soyutlayım, kuram, kavram, vb.) gerek. Kulakardından yumurta, niteliksiz işgücünden köprü, kamu yapısı, fabrika ortaya çıkarmanın gerçekten uzmanın büyümlü gücü olup olmadığı konusu alan veren düzleminde karşılıklı koşullamalarla yürüyor. Yanlardan (taraf) her biri konumunu erkle ilişkilendirdiği için konumu ikincil (sekonder), kaypak, tutarsız olanlar güçlü, eşit erk, iktidar paydaşları olamıyorlar. (Meseleye erk sınırları içerisinde baktığımızda elbette.) Yönetilenler, sömürülenler, ezilenler olmaya yargılırlar, hangi sınıftan olurlarsa olsunlar, sanayici, tüccar, siyasetçi, uzman, işçi, köylü, vb. Ben yine aktöre konusuna döneceğim. Olgunun kendinden değil yerleşmesinden (dizilmesinden) gelir aktöre. Olgunun yerleş(tiril)mesi ise tümüyle *kim* sor(g)usuyla ilgilidir ve özne, yarı özne, öznesinin rolüdür olgudan sızdırılacak aktörenin niceliği ve niteliğini belirleyecek olan. Bilime ve felsefeye (kuramsal bakış) açık olsaydık varlık katında her olgunun arkasında tüm insan(lık) birikiminin yattığını görebilirdik. Her olgunun diyorum, buna da dikkat! Olguyu kendiyile kavrayamayız ya da kavradığımızı sandığımız şey yalnızca bir yanılsama (illüzyon), gösteridir. Yani, seyircilerin gözü önünde onu algıdan kaçırır, sonra getirirsiniz. El tezliği bilimi, düşünceyi örter, kapatır. Tansıklar evreninde uykumuzu sürdürürüz.

Bütün bunları mühendislik eğitimim ve çalışma yaşamımda mühendisliğime ilişkin yaklaşımlardan duyduğum acılar nedeniyle kendime yazıyorum, yani mühendisliğime. Bu konuyla ilgili genel hesaplasmama yalnızca bir giriş olabilir. Çok büyük bir konu çünkü... Ülkemiz özelinde teknik üniversitelerimiz konunun yanına bile yaklaşmadıkları gibi yeni hurafeler çağı (küresel gizemlileşme, mistifikasyon) ya da yeni ortaçağ yakın geçmişe ilişkin uzman aymazlığımızı yeniden hortlatıyor. Olmayan bilime düşmanlık için insanda (toplumda) nasıl bir yüz olursa öyle bir yüzle... Olmayan düşmana vurarak durumdan sıyırmak budalalığı desem yanlış mı olur? Sanmam.

Burada duyarlı (kritik) eşik Cumhuriyet'in doğal içolanağının, kuramsal gizilgücünün tarihsel özdeği (madde) uyumlu biçimde bükememesi. Cumhuriyetin kaynakları yetmedi ki o Cumhuriyet kendini *Yenidendoğuşun* ve onunla yükselen usun, bilim yordamlarının parçası olarak anladı, bildi, kavradı. (Başka türlü de olmazdı.) Cumhuriyet kişilere ağırlık verdi, birikimden çok güncel bağlamdan ve koşullardan güçlkle ortaya çıkarabildiği yetersiz varlığıyla, kuramsal dayanaklarının somut karşılıklarını (sınıflar, sermaye, çıkar, Ben, vb.) olması gereken düzeyde yaratamadı. Kısa kesersek, mühendisliğin Cumhuriyet'teki kuramsal yeri ile ekonomi politikteki (ulusal sermaye yaratma) tarihsel uygulama anı örtüşemedi. Cumhuriyet öncesi uzmanlık birikimi nitel sıçrama yapamadı, yeni uzman yetiştirme atağı ivedi çözüm gereksinimi yüzünden uygulayım (pratik) dönük kaldı. Avrupa'ya öğrenci gönderildi, hemen işbaşına çağrıldılar, yeni Cumhuriyet'i yükseltmek, geri dönülemeyecek noktalara getirmek herkesin göreviydi ama özellikle uzmanların, yeni

teknoloji kullanıcılarının elindeydi top. Yukarıda dokunduk, mühendislik yurt, Cumhuriyet sevgisiyle Anadolu'nun kıraç, kuş uçmaz kervan geçmez bölgelerine gözünü kırpmadan açıldı. Tıpkı öğretmenler gibi. Yalnızca okuma yazma bilmez halkı okuryazar yapmak, yalnızca yol, köprü yapmak değildi görev, Türkiye Cumhuriyeti'ni çağdaş *Batı Uygarlığı* düzeyine çıkarmaktı. Mühendis iki katlı sorumluluğu; inanılmaz özveri öyküleriyle, tüm darkafallılığı, tüm saflığı, tüm adanmışlığı, giderek kendini bölünge daha salılarıyla, seve seve üstlendi. Devlet ondan bir istedi o iki verdi, hem de onu adam eden babaya borcunu gönüllü, yürekten ödediğini düşünerek. Aldatıldığını ne zaman gördü, ne zaman yarıldı bilinci?

Ama önce bütün bunlar için ağabeylerimizden biri olan Hulusi Damgacıoğlu'na buruk, hüznü, gözlerimiz birçok nedenle yaşararak nice teşekkür borçlu olduğumuzu anımsayalım. Yaşadığımız şey hepimizin ortak yazgısıydı, mühendisliğe yaklaşımımız ve onu Cumhuriyet'in hizmetine sunuşumuzda, evet, bölünük baskındı ama elimizde değildi tersi ve yapmak düşünmekten önce geldi o koşullarda. Yoksa demiryolu mühendisliğinden karayolu mühendisliğine aynı saf bölünükle bunca kolay geçiş yapamaz, yurdunu bunca sevmekle teknolojiler üreten, satan ve kullananlar arasında çelişkili sayısız siyasetin salak kurbanlarına, hatta siyaseti siyasete, işi uzmana bırakmak belgisine (şiar) körlemesine bağlanan aymazlara dönüşmezdik. Ama teknik el kitabını, tekniğin kaynağı olan bilim kitabına, hatta romana (düşlem ürünü, boş zaman işi sanat) inanılmaz basitlik ve dürüstlikle yeğlemezdik. Buna doğruluk, dürüstlük demeden önce hiç düşünemediğimiz içindir ki uzmanlığın 40'ların sonunda yolayrımlarına nasıl dayandığını, uzmanlık algoritmasının egemenlerce nasıl haritalandığını kavrayamadık. Kavramayı isteyecek bilinçten yoksunduk, bir. Pay almaya başlamış, devlete borcumuzu bitirmiş, yaşam ölçünlerimiz (konfor payımız) yükselmeye, yaşama kendini ulusuna adamanın ötesinde yüzleşmeye, ilişkilene başlamıştık. Kamu işleriyle palazlan(dırıl)mış, iyiden irilemiş şirketler uzmanı iki yola ite kaka sürebildiler. Türkiye'nin '*Batı Pakti*' içinde yeri Batı güdümlü ulusal yeğlemeleri (kalkınma modelleri, OECD, BM, vb.) ve bu yönde iş piyasalarını öne çıkarmaya başlamıştı çoktan. Büyük altyapı işleri yine devletindi ama büyük şirketlerle (konsorsiyum) birlikte yürütüldü. Özel sektöre mühendis devri ya da istihdamıyla birlikte büyük mühendis çoğunluğu orta-küçük burjuva yaşam biçimlerine tutundu ama eski çalışma alışkanlığıyla emeğinin karşılığı gerçekte düştü, en genel anlamda yoksullaştı (emekçileşmek). Uzmanlığının albenisi, ulusal yazgıyla koşutluğu kalmadı. Bir boyutu silindi. Ama usu (bilinci) kısa devre çalışmasını yine de sürdürdü. Yalnızca uzmanlığına özgülenmiş, indirgenmiş kurak bir yaşamadan söz ediyoruz. Uzmanlığının gereği dışında istemeyi unutmmuş, olgucu geçmişini şanssız, karşılıksız taşımayı sürdürmüştür. Gizli gizli kendi nitelikli emeğinin her şey demek olduğuna (büyülü değnek) hâlâ inanmaktadır kimse artık bu yeni dünyada satınalabilirlik dışında bir değer yüklemesi yapmazken. Piyasada mühendislik metası da parayı bastırandır. Demin sözünü ettiğim yol ayırımında bilinçli (!) bir mühendis azınlığı da havayı kokladı, tarihsel ilişkilerin dengesini tarttı ve uzmanlığını tahtıravallinin ağır çeken yanına ilişti. Sermayeye, bazen devlet üzerinden, çoğu kez doğrudan yamandı ve kazandı (!) Yani yolları çatallanan çoğunluk ve azınlık mühendis öbekleri her iki yolda da dünden bugüne olgucu bakış açıları, kavrayışları ve bunun sonucu sıklıkla hesaplaş(a)madı, tekniği (teknolojiyi) bilimle, bilimi siyasetle, siyaseti başka dünya tasarılarıyla birleştiremediler. Hayır, çelişki yok. TMMOB çatışı altında solda, karşıcılıkla biriken mühendislerimize haksızlık yaptığımı sanmıyorum. Gündeme yanlanma büyük kısa devreleri kaçınılmaz kılıyor ne yazık ki. Çünkü uzmanlıktan siyasete çekilecek çizgi bilim ve felsefesiz asla olamaz. 100 yıllık mühendisliğimiz tarihin sıkıştırılmaları sonucu menteşelerinden patlayarak, ivedi

görevlere (bir noktadan sonra çıkara) saplanarak, öğrenimde, çalışma yaşamında bilimsiz ve dahası felsefesiz kalmayı sürdürüyordu. Bir öznenen ya da istemden elbette söz etmiyorum. Durumdan, toplumdaki, tarihten söz ettiğim açık. Mühendisin kendini mühendis olarak bulduğu ve gözünü açtığı o anda yapacağı seçimin olgulardan ötesine geçmesi için yeter koşul yoktu, olmadı. Ve onu çalıştıran günümüz piyasası karşısında bilinçsiz teslimiyeti işte tüm buralardan gelmektedir. İşle, uzmanlığıyla ilgisini eskisi gibi kurmayı sürdürmektedir. Uygulamaya (pratik) dönük yetkin çözümle zavalıca gurur duyabilmekte, şu an taşıdığı karmaşık duygularının uzmanlığının erişemediği yerlerde ve boyutlardaki çözümsüzlüğünü, bu olgucu yöntemler nedeniyle, teknoloji siyasetsizliği nedeniyle anlayışa getirememektedir. *Şimdi burada*'nın en kötü uygulamasının uygun aracı, aygıtı (enstrüman) olmak işte bunca sıradandır işte. Günümüz kitleselliği içerisinde mühendisin tüm yanan kısımlerinin üstesinden gelebilecek gizilgücünü, onu giderek daha çok yoksunlaştıran (çoğunluktan söz ediyorum) dizge amansızca yoketmektedir, bunu da belirtmemiz gerek. Düşük yaşam koşullarına, geçimlik kaygulara tutsak kılınan uzmanlık uzmanlık ufkunun ötesine istese de geçmekte zorlanmaktadır.

Sınıf eklemelenmeleri içerisinde değişik toplulukların (burada mühendis) tarihe, toplumsal katmanlaşma ve dönüşümlere, bir orkestrada olduğu gibi koşutlu katıldığı düşünmemek, özgül tarihlere, tarih içinde yön, doğrultu, etki vb. açısından ayrıca bakmak, içkin tarih, etkin tarih, bağdaşık tarih ayrışmasının çok akaklı biçimde genel tarihsel akışı, bireşimi nasıl biçimlediğini kendi bağlamları içinde örnekleyerek (modelleme) izlemek yerinde olacaktır. Uzmanın sınıfsallaşma süreçlerinde katılma biçimleri ciddi bir çözümlemeyi hak ediyor. Tıpkı sanatçılar aydınlar gibi erk (iktidar) açısından çoğaltan, çarpan etkisi taşıdıkları, niteliğin gücünü tarihe kattıkları açık. Bir mühendis olarak kişisel meslek geçmişimizden hoşnut olmadığımı umarım yeterince anlatabilmişimdir. Tanıklıklarım mühendislik yaşamım boyunca ardarda düşünceleriyle dolu. Güne tavırlanmada doğru yerde durmak, bulunmak (TMMOB) mühendisliği(mizi) doğru kavradığımızın kanıtı değil bana kalırsa.

Öyleyse Hulusi Damgacıoğlu'na iyilikler, sağlıklar, sevgiler dileklerle birlikte son bir teşekkürü edebilirim. Sayesinde kendim (ya da beni ben yapan bir parçam) hakkında az da olsa düşünebildim.